

Problemy kontroli rzetelności wyborów jako badania statystycznego preferencji politycznych

Józef Oleński

Uczelnia Łazarskiego, Warszawa

Wybory jako badanie statystyczne

- Demokracja oparta jest statystycznych miarach preferencji społeczeństwa
 - Wyłanianie władz w wyborach powszechnych – pełnym statystycznym badaniu opinii publicznej
 - Podejmowanie decyzji w oparciu o proste wskaźniki statystyczne z badań reprezentacyjnych (np. głosowania w sejmie, senacie, sejmikach, radach, komisjach)
- Wniosek – jakość wyborów należy oceniać wykorzystując metody i kryteria oceny stosowane w badaniach statystycznych

Czy – według statystycznych metod oceny jakości - wybory w Polsce są fałszowane ?

- TAK – wniosek na podstawie oznak
 - ekstremalnych różnic stopy celowych błędów systematycznych - głosów nieważnych między okręgami
 - zmian preferencji wyborczych w ciągu dnia głosowania rejestrowanych przez firmy prowadzące badania „exit pools” (vide – wybory prezydenckie 2010)
 - rzekomych awarii serwerów (statystycznie bezawaryjnych) i systemów informatycznych (bardzo prostych)
- Wniosek - wybory są systemowo fałszowane co najmniej od 2006 roku

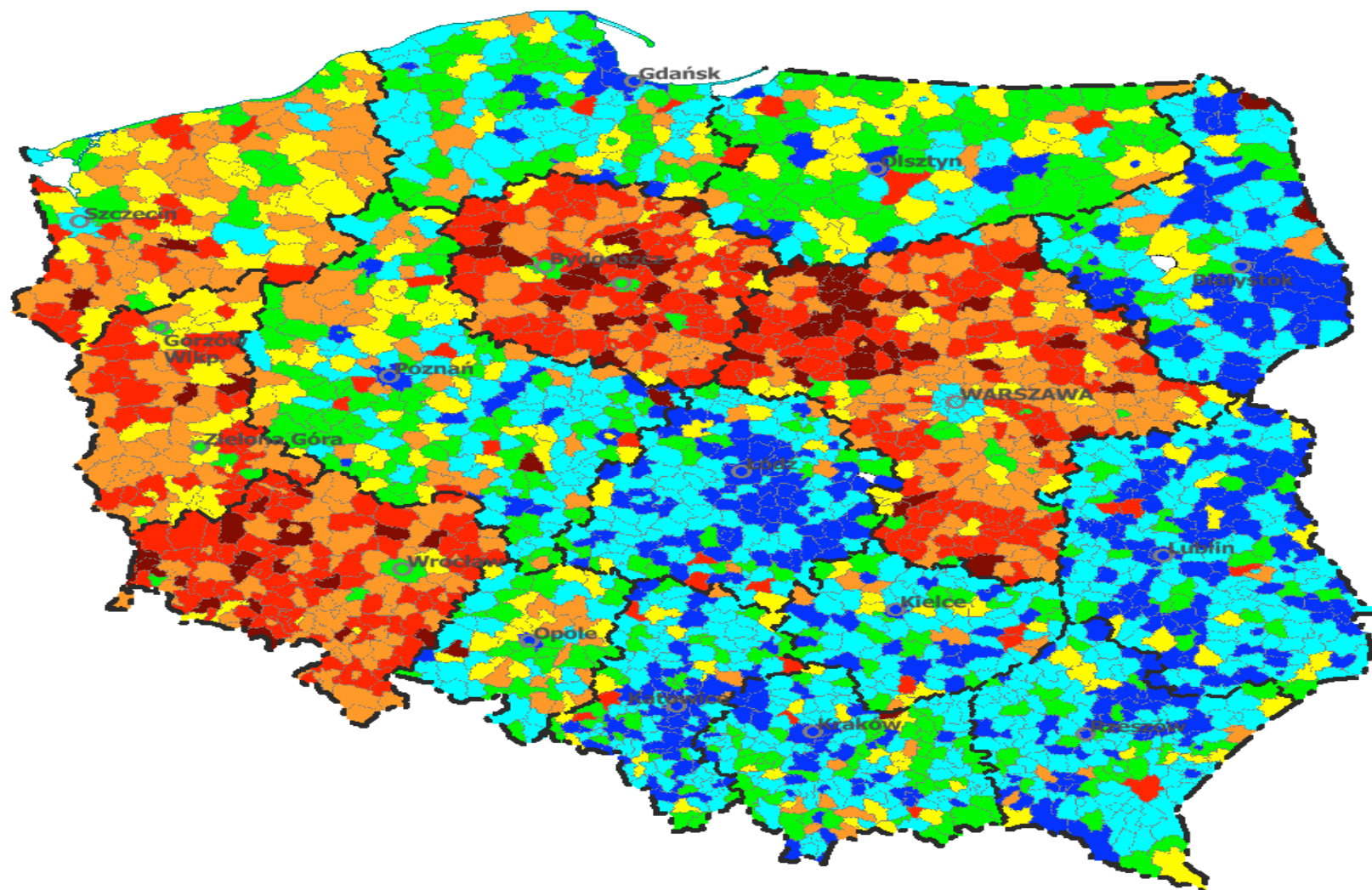
Symptomy celowych błędów systematycznych

- Błędy systematyczne celowe wskazują ekstremalne różnice:
 - frekwencji wyborczej w różnych obwodach w ramach jednej jednostki osadniczej (brak danych)
 - między strukturą osób uprawnionych do głosowania a strukturą oddanych głosów (brak danych)
 - między wynikami głosowania na komitety wyborcze sąsiednich obwodów w ramach jednostki osadniczej (brak danych)
 - **udziału głosów nieważnych między obwodami i okręgami** (w tym sąsiednimi, o podobnej sieci osadniczej)

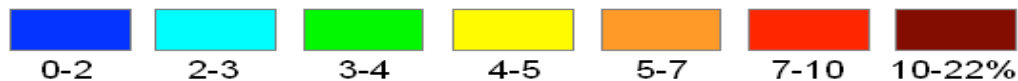
Mapy udziału głosów nieważnych

- Maksymalny dopuszczalny udział kart nieważnych w wyborach jako badaniu statystycznym:
 - **1%** (wybory jednomandatowe i prezydenckie)
 - **2%** (parlamentarne i samorządowe)
 - 0,5 – 0,7% - wybory w II turze i w okręgach jednomandatowych
- Kolor ciemnoniebieski (ciemnozielony na 3-ciej mapie) wskazuje powiaty, w których wybory obliczono rzetelnie
- W pozostałych regionach wyniki **nie spełniają minimalnych kryteriów jakości statystycznej**
- Autorzy map: dr J. Flis, prof. J.Rzążkowski, prof. P. Śleszyński

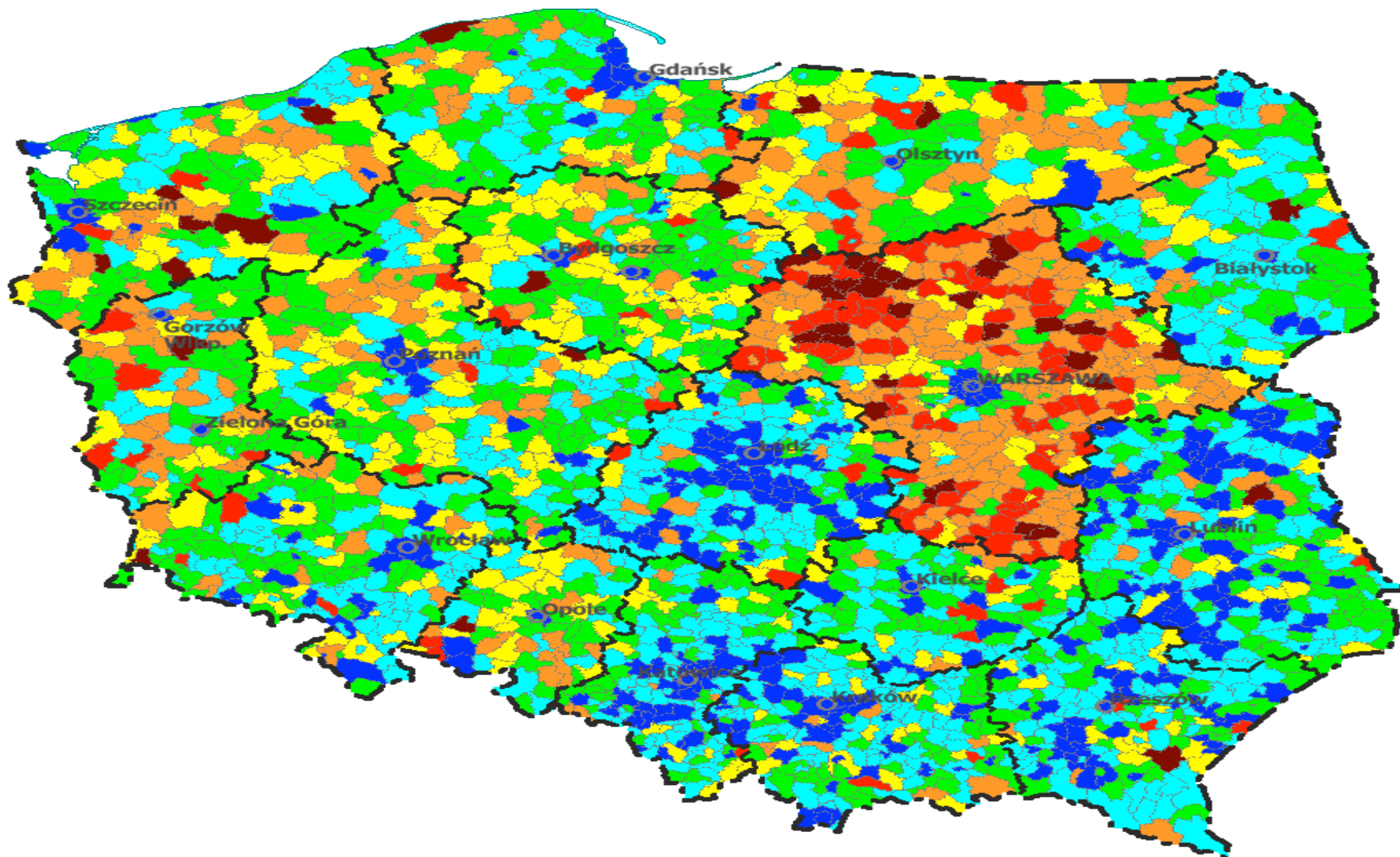
Wybory samorządowe 2002

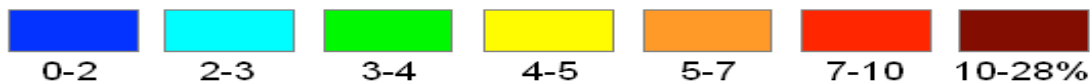
Odsetek głosów nieważnych w wyborach samorządowych 2002 do sejmików wojewódzkich z powodu postawienia więcej niż jednego znaku "X"

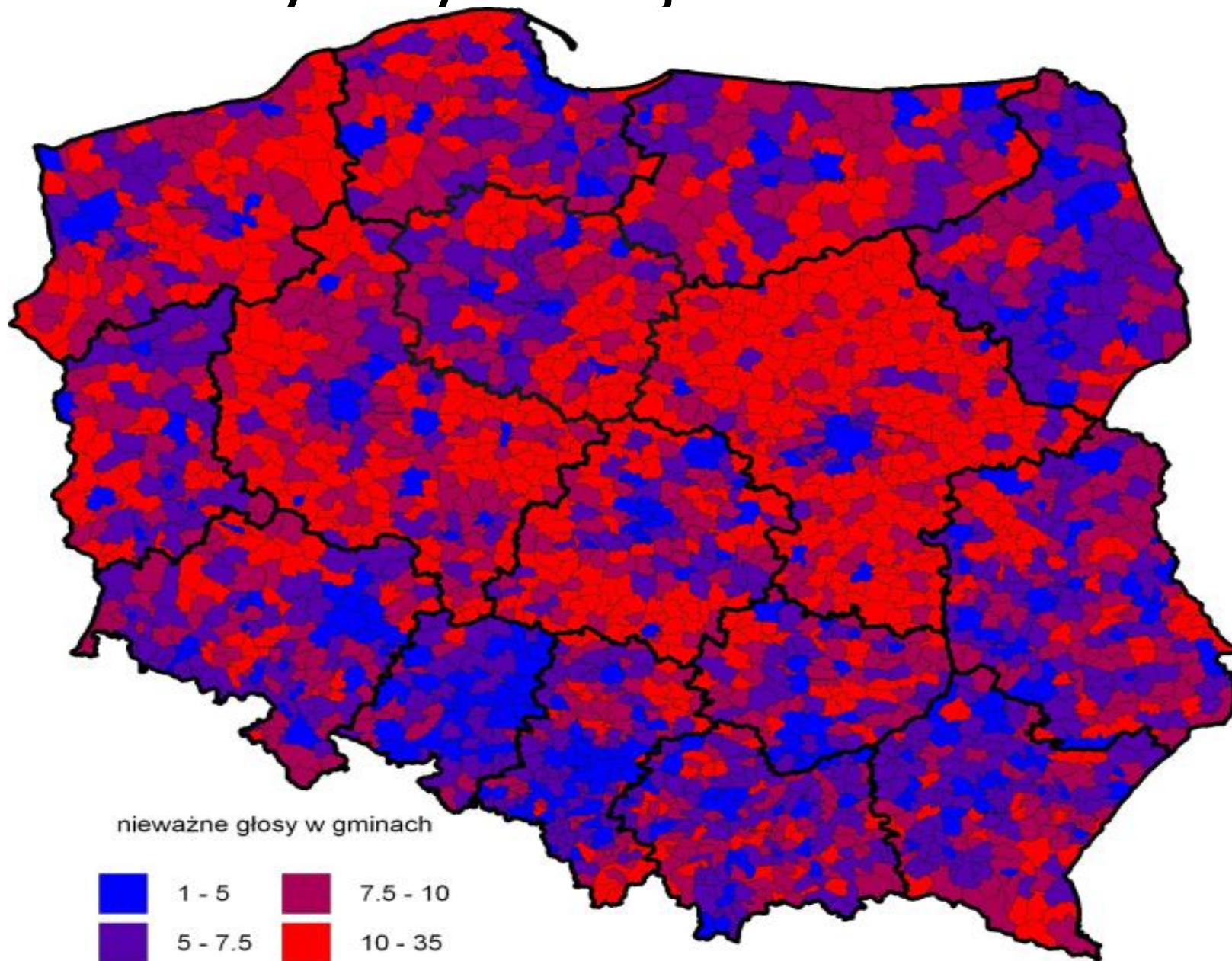
Wybory do sejmików 2006

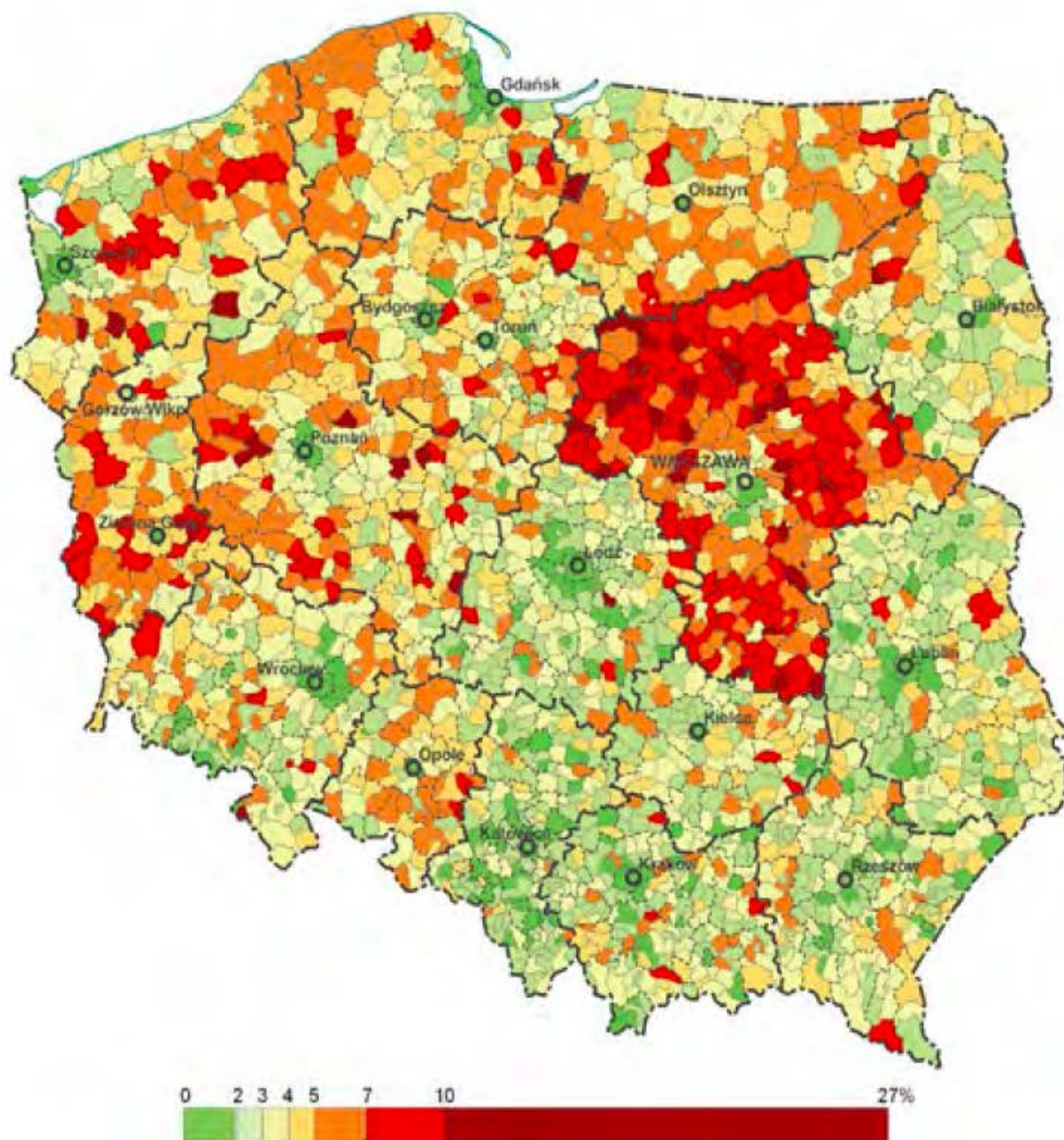
Odsetek głosów nieważnych w wyborach samorządowych 2006 do sejmików wojewódzkich z powodu postawienia więcej niż jednego znaku "X"

Wybory do sejmikow 2014

Rys. 12.1. Odsetek głosów nieważnych w wyborach samorządowych 2010 roku do sejmików wojewódzkich wskutek postawienie więcej niż jednego znaku „X” (wg Przemysława Śleszyńskiego)

Brak możliwości kontroli wyborów jako badania statystycznego *ex ante i ex post*

- **Brak kontroli i atestacji oprogramowania** przez niezależnych, zewnętrznych ekspertów oraz monitoring realizacji procesu przetwarzania.
- „**Awarie serwerów**” i **systemów informatycznych** – efektem jest dezorganizacja i bałagan w procesie liczenia głosów oraz brak uporządkowanej dokumentacji pierwotnej (listy wyborców, karty do głosowania, karty oddane przez głosujących), uniemożliwiający kontrolę *ex post*
- **Brak zewnętrznej kontroli opracowania wyników powyżej obwodów**

Brak możliwości kontroli wyborów jako badania statystycznego *ex ante i ex post*

- **Niska frekwencja wyborcza zwiększa wpływ fałszerstw na ostateczny wynik wyborów.**
 - Niewielka liczba „błędów celowych” zmienia wynik wyborów.
- **Głosowanie korespondencyjne otwiera wielkie możliwości fałszowania danych**
 - brak kontroli głosowania przez konkretnego wyborcę
 - głosowanie korespondencyjne emigrantów
- **Brak kontroli rzetelności głosowań odbywających się poza granicami kraju**
 - Ważne w wyborach prezydenckich i parlamentarnych
 - Czy istnieje możliwość praktyczna wprowadzenia mężów zaufania i obserwatorów w komisjach za granicą
 - Gdzie powinny być punkty głosowania za granicą ?

Techniki fałszowania w procesie głosowania

- **„Dosypywanie głosów”**
 - Przed głosowaniem dokładanie kart wypełnionych wcześniej do urn
 - W trakcie głosowania – pod nieobecność rzetelnych mężów zaufania lub obserwatorów
 - Po głosowaniu – dokładanie kart w trakcie zamieszania przy otwarciu urn i „porządkowaniu” kart
- **„Syndrom ostatniego kwadransa”**
 - oddawanie przez członków komisji głosów za te osoby, którzy nie wzięli udziału w wyborach, zazwyczaj pod sam koniec głosowania (możliwe w wypadku nieobecności mężów zaufania)
- **„Zacieranie śladów”**
 - przekazywanie i przechowywanie kart oddanych głosów w formie uniemożliwiającej kontrolę *ex post* (np. karty w workach wrzucane do piwnicy przez okno).

Techniki fałszowania w fazie liczenia głosów

- „Błędne” selekcjonowanie kart do głosowania przy rozkładaniu kart na pliki poszczególnych kandydatów i ich zliczanie
- „Błędy” w notowaniu wyników liczenia głosów oraz w dyktowaniu wyników głosowania przez „zaufanego” członka komisji osobie, która zapisuje głosy oddane na konkretnych kandydatów (w praktyce nie do uchwycenia przez mężów zaufania)
- „Unieważnianie” głosów oddanych na kandydatów opozycji przez zaznaczanie krzyżykiem dodatkowego kandydata na karcie do głosowania – w trakcie liczenia głosów po zakończeniu głosowania
- Zaliczanie do głosów nieważnych kart poprawnie wypełnionych, jeżeli głos oddany jest na kandydata PiS

Techniki generowania błędów celowych w OKW

- **„Błędy” w procesie liczenia głosów** – selekcjonowanie głosów na poszczególnych kandydatów niezależnie od zakreślonej kratki
- **„Błędy” zliczania selekcjonowanych kart**
- **„Błędy” w wypełnianiu ręcznym protokołu z głosowania** (zwykle przez „zaufanego” członka komisji);
- **„Błędy” w fazie przepisywania danych** z protokołu ręcznego do formatu protokołu „przez informatyka” (brak nadzoru nad tą fazą procesu wyborczego);

Techniki fałszowania w Okr.KW w fazie sumowania protokołów z OKW

- **Potencjalne możliwości dowolnego tworzenia danych sumarycznych** w procesie obliczania danych w RKW na podstawie protokołów z OKW
 - nie ma żadnej efektywnej zewnętrznej kontroli tego procesu przez ekspertów spoza RKW
 - Obliczanie „ręczne” tworzy bałagan ułatwiający „pomyłki”

Techniki „tworzenia wyników” w Krajowym Biurze Wyborczym

- **Swobodne tworzenie danych sumarycznych** w Krajowym Biurze Wyborczym, zwłaszcza w procesie „ręcznego” obliczania danych sumarycznych w na podstawie protokołów Okr.KW
 - W KBW nie ma żadnej efektywnej zewnętrznej kontroli procesu obliczania wyników sumarycznych przez obserwatorów spoza PKW;
- Techniki przetwarzania

Potencjalna strategia manipulacji w wyborach 2015

- **Mniejszy udział głosów „nieważnych” w wyborach prezydenckich i parlamentarnych (niż w samorządowych)**
 - Większa aktywność „unieważniania” głosów oddanych na określonych kandydatów
- **„Błędy” w liczeniu głosów** oddanych na niektórych kandydatów **w OKW**
 - zaliczanie głosów kandydata X kandydatowi Y
- **„Błędy” w wypełnianiu protokołów OKW**
- **„Błędy” w sumowaniu głosów z protokołów w Okr.KW**

Kontrola procesu wyborczego w OKW w wyborach 2015

- Kontrola przygotowania OKW, procesu głosowania i liczenia głosów w OKW -
 - **We wszystkich komisjach minimum jeden członek komisji z PiS, dwóch mężów zaufania – obserwatorów**
 - **Obecność zewnętrznych obserwatorów przez cały czas pracy komisji (od sprawdzenia urn przed głosowaniem do podpisania protokołu komisji i jego skopiowania)**
- Zdecydowane reagowanie przy jakichkolwiek uchybieniach prac komisji
 - **W razie jakichkolwiek wątpliwości członek komisji nie powinien podpisywać protokołu i zgłosić protest**

Kontrola procesu wyborczego w OKW

- Należy zwracać uwagę na
 - Oddawanie głosów za niegłosujących (pod koniec dnia) – syndrom ostatniego kwadransa
 - Szczególna kontrola głosów korespondencyjnych – brak zewnętrznej kontroli, komu przekazano karty i kto głosował (zwłaszcza za granicą)
 - Organizację liczenia kart wydanych i głosów – tworzenie atmosfery pośpiechu, bałagan
 - Wypełnianie i drukowanie protokołu
- Uwaga:
 - wg standardów statystycznych udział głosów nieważnych nie powinien przekraczać 1 – 2 %

Obliczenie wyników wyborów 2015

- **Warunkiem skutecznej kontroli wyborów jest oddzielne obliczenie wyników głosowań na podstawie kopii protokołów komisji obwodowych (ok. 27000)**

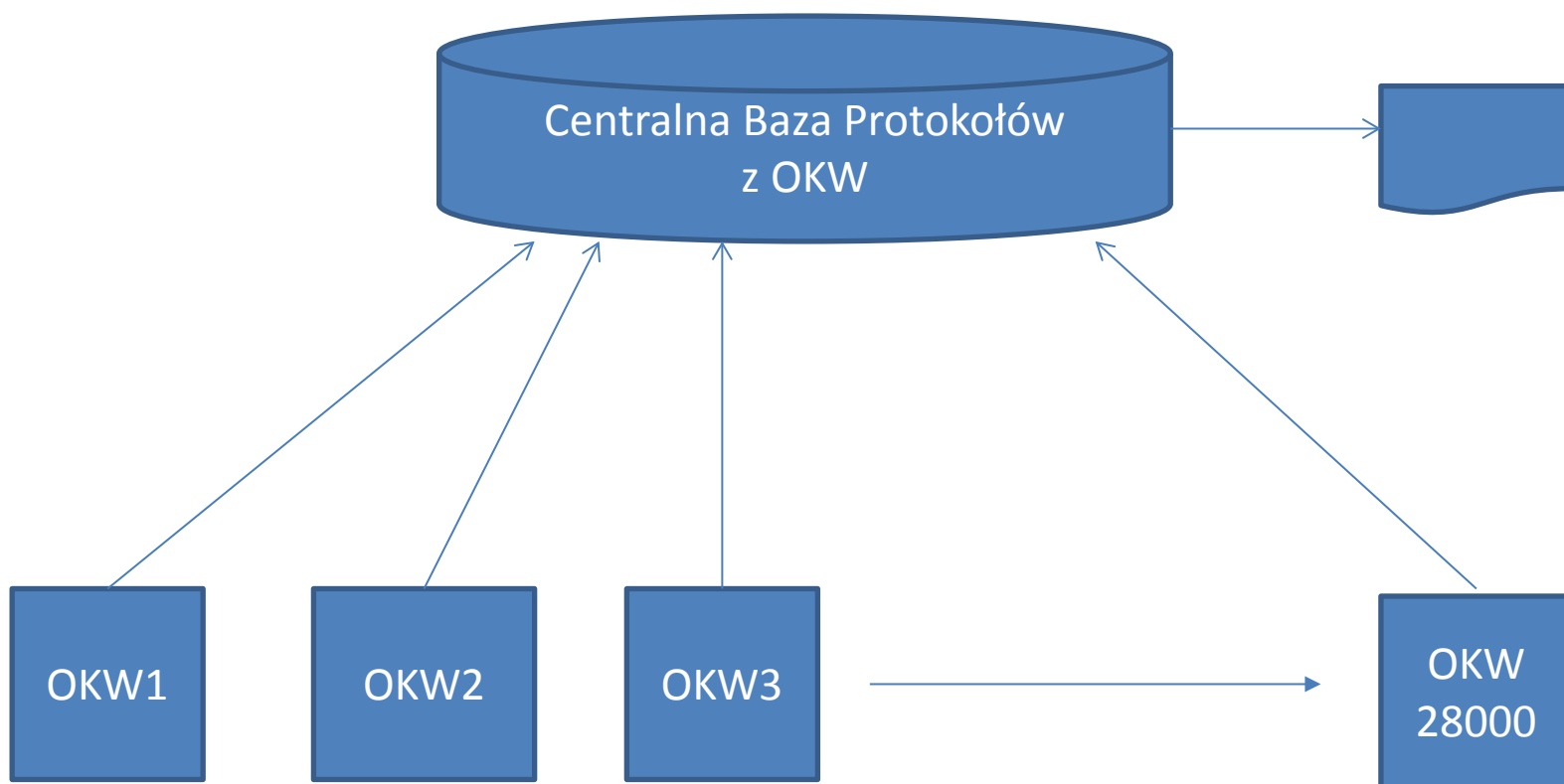
Alternatywne obliczenia wyników wyborów 2015

- **Niezwłocznie** po podpisaniu protokołu przez OKW należy wykonać min. 2 kopie protokołu (zależnie od możliwości):
 - Scan protokołu
 - Xerokopię protokołu
 - Fotografię protokołu
 - Gdyby fotografia była mało czytelna, należy dodatkowo sporządzić ręczną kopię protokołu
- Na podstawie danych z kopii protokołów sporządzić należy **wyciąg z danych z protokołu** i wysłać go do Centralnej Bazy Protokołów
 - Internetem – bezpośrednio do bazy
 - SMS-em – na wskazany numer telefonu
 - Ew. Przewidywać telefonicznie na wskazany numer telefonu

Zakres wyciągu danych z protokołu OKW – wybory prezydenckie

1. Kod terytorialny gminy
2. Numer obwodu głosowania
3. Liczba kart wyjętych z urny
 1. W tym liczba kopert (głosy korespondencyjne)
4. Liczba kart ważnych
5. Liczba kart nieważnych
6. Liczba głosów nieważnych (z ważnych kart)
7. Liczba głosów ważnych
8. Liczba głosów oddanych na poszczególnych kandydatów
(kolejność jak na karcie do głosowania)
 1.
 2.
 3.

Ramowy schemat obliczania głosów na podstawie protokołów OKW

Obliczenie wyników wyborów z centralnej bazy protokołów OKW

- Dane o liczbie głosów
 - Ważnych
 - nieważnych
- Dane o liczbie głosów oddanych korespondencyjnie
 - Ważnych
 - Nieważnych
- Dane o liczbie głosów oddanych na poszczególnych kandydatów
 1.
 2.
- **Podanie wyników do wiadomości publicznej powinno nastąpić przed oficjalnymi komunikatami PKW**

Uwarunkowania informacyjne i informatyczne sprawnego systemu wyborczego

1. PKW – reprezentatywność polityczno-społeczna
2. Organizacja procesu wyborczego powierzona urzędowi administracji dysponującemu know-how i potencjałem organizacyjno-technicznym
 - Sądy (PKW złożone z sędziów jest osobliwym sądem) nie są właściwymi organizatorami wielkich badań statystycznych
3. Wyłączenie sądów od rozstrzygania skarg dotyczących wyników wyborów
4. Standaryzacja informacji wyborczych
5. Odpowiedzialność komitetów wyborczych za przestrzeganie standardów informacyjnych
6. Transparentne, karty do głosowania
7. Scentralizowany system informatyczny głosowania
8. Zarządzanie przetwarzaniem danych przez kompetentny organ administracji
9. Atestowanie sprzętu i oprogramowania do głosowania i przetwarzania wyników wyborów

Dziękuję za uwagę

Proszę o uwagi